

Baggeren tegen beter weten in

Westerscheldebeleid niet in balans

Tjeu van Mierlo

Dat de rivier de Schelde en daarmee ook haar estuarium, de Westerschelde, zwaar vervuild zijn, is iedereen inmiddels wel bekend. De concentraties van stoffen, zoals poly-aromatische koolwaterstoffen (PAK's) en polychloorbifenylen (PCB's), zijn vaak zo hoog, dat in de Schelde het maximaal toelaatbare risikonivo soms met enkele honderden eenheden wordt overschreden. Dat risikonivo geeft de grens aan waarboven concentraties van stoffen schadelijk zijn voor het ecosysteem. Een bekende oorzaak van de vervuiling vormen lozingen op het oppervlaktewater. Een vervuilingbron die minder vaak in beeld komt, is de verspreiding van baggerspecie die niet schoon is.

Baggerberg

Vervuild slib hoort zo mogelijk gereinigd te worden. Met het Westerscheldeslib gebeurt dat niet. Verontreinigde specie wordt vrijelijk in het zoute water van de Westerschelde gestort. Het is meestal licht tot matig vervuild slib (klasse 1 en 2). Maar een enkele keer staat Rijkswaterstaat toe dat ook klasse 3 in de Westerschelde wordt gede-

De Westerschelde moet schoner. De natuurwaarden moeten worden versterkt en ontwikkeld. Dat staat in allerlei beleidsnota's. Daarom proberen overheden de vervuiling terug te dringen. Op onderdelen komt het beleid echter niet uit de verf. Niet alleen directe lozingen, maar ook de verspreiding van baggerspecie leiden in de Westerschelde tot een onaantoonbare belasting van het milieu. Dit artikel gaat over goede bedoelingen, maar een onevenwichtig beleid voor de Westerschelde.

poneerd. Een voorbeeld van recente datum is het vuile slib dat uit de landbouwhaven van Hoedekenskerke zo in de Westerschelde gespuid mag worden. De totale verspreiding van zoute baggerspecie in de Westerschelde bedraagt 13,4 miljoen m³ per jaar. Anders gezegd, de specie die in de Westerschelde wordt verspreid is 37% van alle zoute specie uit havens en riviermondingen die in de Nederlandse kustwateren gestort wordt. Het merendeel van de Westerschel-despecie baggeren de Belgen op om

de vaargeul naar Antwerpen op diepte te houden. Die licht tot matig vervuilde baggerspecie storten de Belgen opnieuw, op een andere plek, in de Westerschelde terug. Rondpompen noemen we dat. Want de specie komt voor een deel weer in de vaargeul terecht. Dan moet wederom de baggerschuit aan het werk.

Schade

Deze aanpak is niet alleen weinig efficiënt, maar ook schadelijk voor plant en dier. Het slib wordt namelijk telkens omgewoeld. Daardoor komen de verontreinigingen steeds opnieuw beschikbaar voor plant en dier. Die kunnen deze stoffen opnemen, met alle gevolgen van dien. Rijkswaterstaat heeft het verspreiden van klasse 2 nooit problematisch gevonden. De ZMF wel, en met reden. Zo bleek bij oesterlarven die een poos aan matig verontreinigde baggerspecie uit de Westerschelde waren blootgesteld, slechts 30% van alle larven deze proeven te overleven. Ook is het aannemelijk dat giftige stoffen, die in een concentratie voorkomen waarbij per stof geen effect op plant en dier valt te verwachten, bij elkaar gevoegd wel schadelijke gevolgen kunnen hebben.

Verzet

De ZMF heeft zich daarom, samen met andere milieuorganisaties, steeds verzet tegen de door Rijkswaterstaat aan de Vlamingen verleende vergunning om jaarlijks 10 miljoen m³ matig verontreinigde specie in de Westerschelde te mogen verspreiden. Vrije verspreiding van deze zoute specie dient zo snel mogelijk te worden stopgezet. Dit is geen uitzonderlijke eis. Ook in de Oosterschelde mag klasse 2 specie niet worden verspreid. Het Nationaal Milieu Beleidsplan (NMP) wil zelfs dat op middellange termijn nog geen klasse 1 specie in het oppervlaktewater gestort wordt.

Stilstand

De verspreiding van verontreinigde specie is ook in strijd met één van de belangrijkste principes uit het NMP, namelijk het "stilstandsprincipe". Dat beginsel houdt volgens het NMP in dat zoute wateren niet

vuiler mogen worden dan in 1985 het geval was. De uitleg die de milieubeweging hieraan geeft is dat er geen nieuwe verontreinigingen toegevoegd mogen worden aan het zoute estuarium- en kustmilieu. De overheid vindt dat de toevoer aan verontreinigingen wel door mag gaan, maar deze niet mag toenemen ten opzichte van 1985.

Vruchttoets

Om dit laatste te bereiken zou daarom een beperking worden gesteld aan de hoeveelheid verontreinigde stof die per jaar met de baggerspecie verspreid mag worden. Dat wordt de vruchttoets genoemd. Die toets kan dus voor een flinke afname van de te verspreiden bagger en schadelijke lozingen zorgen. Hoewel in het Westerscheldebeleidsplan is gesteld dat er al in 1991 zo'n vruchttoets zou worden gehanteerd bij het verlenen van vergunningen voor het verspreiden van bagger, moeten we er nog steeds op wachten. Rijkswaterstaat past intussen de vruchttoets al enige tijd voor de Noordzee toe! Rijkswaterstaat heeft de ZMF echter laten weten vooralsnog niet van zins te zijn de afspraken uit het Westerscheldebeleidsplan na te komen, omdat er nog geen bergingslocatie is. Dat wist men bij de opstelling van het Westerscheldebeleidsplan ook al. Toen was de afwezigheid van zo'n lokatie blijkbaar geen reden om de vruchttoets uit het beleidsplan te laten. Rijkswaterstaat onttrekt hiermee zichzelf een krachtig middel om de Belgen te dwingen tot forse afname van de lozingen.

Kosmetisch

Een ander belangrijk uitgangspunt ten aanzien van klasse 2 specie staat in het Westerscheldebeleidsplan: "Voor klasse 2 specie geldt momenteel dat deze in de Westerschelde mag worden verspreid, mits daarbij geen verslechtering optreedt van de waterbodem in het betreffende gebied." Logisch dat de ZMF dan bezwaar maakt tegen het storten van 600.000 m³ klasse 2 specie uit de Braakmanhaven op een lokatie in de Westerschelde die schoner is. Maar dan blijkt dit uitgangspunt plotseling een loos beginsel. Rijkswaterstaat vindt dat de ZMF om "kosmetische maatregelen" vraagt. Want volgens Rijkswaterstaat is het Westerscheldestelsel namelijk zo "chaotisch en beweeglijk" dat er daardoor voortdurend klasse 2

specie op klasse 1 lokaties wordt aangetroffen. Overeind blijft dat klasse 2 op schonere lokaties de bodemkwaliteit verslechtert, ook al is dit tijdelijk.

Uniform

Voor de zoute wateren is er nog steeds geen uniform normenstelsel om de kwaliteit van de bagger te beoordelen, hoewel Rijkswaterstaat er wel aan werkt. Zo kon het tot nu toe gebeuren dat voor de Westerschelde getoetst wordt met normen voor bodems in zoete wateren. In vergelijking met het Noordzeebeleid zijn, voor het storten van met

gunningenbeleid voor het storten van zoute specie mag geen papieren tijger blijven.

Gefrustreerd

Soms dreigen de natuurwaarden van de Westerschelde ook de dupe te worden van tegenstrijdig overheidsbeleid. Rijkswaterstaat wil proberen het vloedvolume in de Westerschelde te vergroten. Dat kan wanneer de komberging toeneemt door een dijkdoorbraak. Ontpolderen noemen we dat. De doorbraak van de zomerdijk van de Selenapolder bij Saeftinghe, een paar jaar geleden, is daar een goed voor-

metalen verontreinigde bagger, de Westerscheldenormen per stof tot een factor vijf soepeler. Wat Rijkswaterstaat in de Noordzee niet duldt, staat ze dus wel in de Westerschelde toe. Naast het gelijkvormig maken van de normen voor zoute wateren is ook een aanscherping van de normen nodig. Dat blijkt uit de schade die matig en licht verontreinigde specie bij plant en dier in het zoute ecosysteem kunnen veroorzaken. Ook het NMP vraagt daarom.

Overgang

Rijkswaterstaat zal naar verwachting op korte termijn de genoemde uitgangspunten niet verwezenlijken. In ieder geval zou zo'n beleid voor de Westerschelde uitgewerkt moeten worden. Op basis daarvan zou Rijkswaterstaat tot 1995 een overgangsbeleid met eenduidige aangescherpte normen, een vruchttoets en een uitvoerige studie naar de negatieve effecten van licht en matig verontreinigde specie op het milieu kunnen uitvoeren. Het ver-

beeld van. Door het vergroten van de komberging kan méér water het estuarium in- en uitstromen. Daardoor worden de geulen dieper, hoeft er minder te worden gebaggerd en zal Saeftinghe minder snel verzanden. Vandaar ook dat er bij de Vlamingen op wordt aangedrongen de overstromingsgebieden van de Zeeschelde, de zogenaamde "potpolders", niet in te dijken. Als nu het provinciebestuur van Zeeland de mogelijkheid open houdt voor een baggerspeciedepot van enkele honderden hektare in de Westerschelde, doet dit niet alleen afbreuk aan de natuurwaarden van het estuarium, maar zal ook het kombergingsbeleid van Rijkswaterstaat totaal gefrustreerd worden. Het kwetsbare zoute ecosysteem van de Westerschelde vraagt om een verstandig evenwichtig beleid. Wellicht dat dan de komende generatie een estuarium aantreft dat schoon is en minder snel verzandt.

Tjeu van Mierlo is koördinator van de Zeeuwse Milieufederatie

Lozingen en stort van baggerspecie in strijd met versterken van natuurwaarden.

